

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

LAR Z Lot 6 (Menen, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021A51
Januari 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken	14
1.4	Assessmentrapport	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	21
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	22
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	23
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	23
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	32
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	33
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	35
1.5	Synthese	39
2	Bibliografie	41

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Funderingsplan nieuwbouw (bron: opdrachtgever).	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Archeologienota's in de omgeving van het plangebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	25
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	36

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	38

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....17

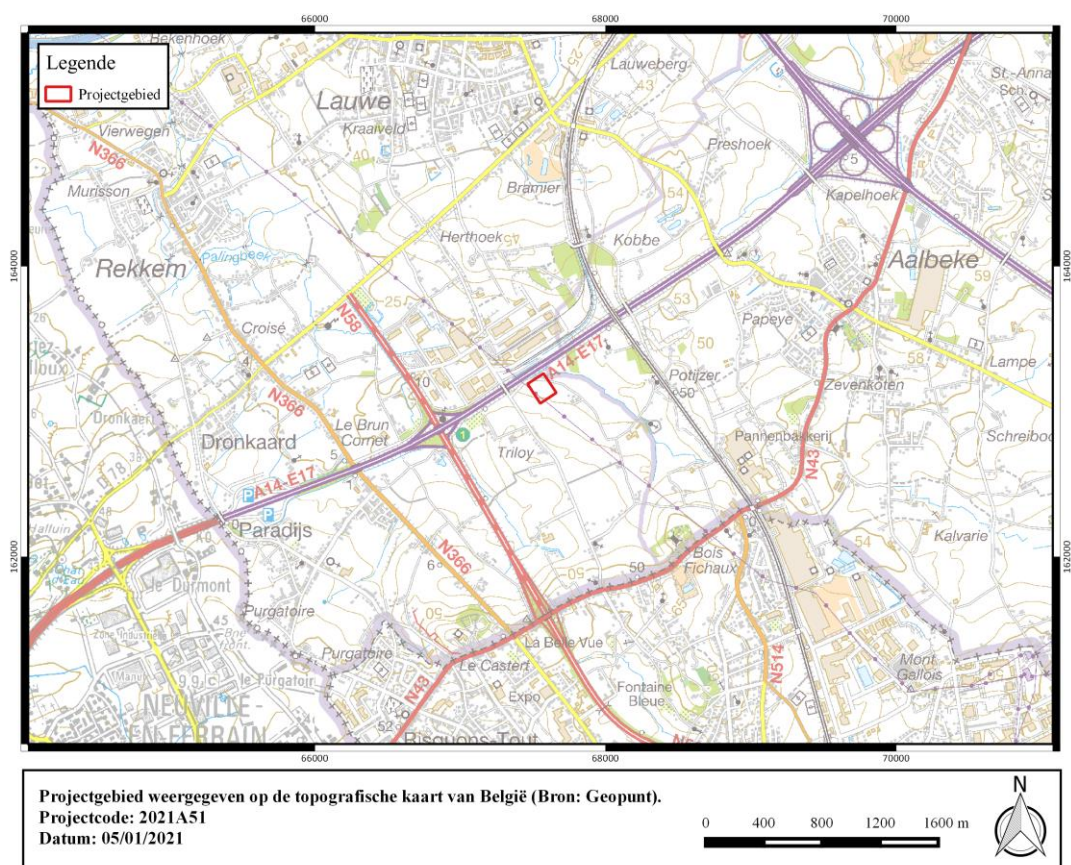
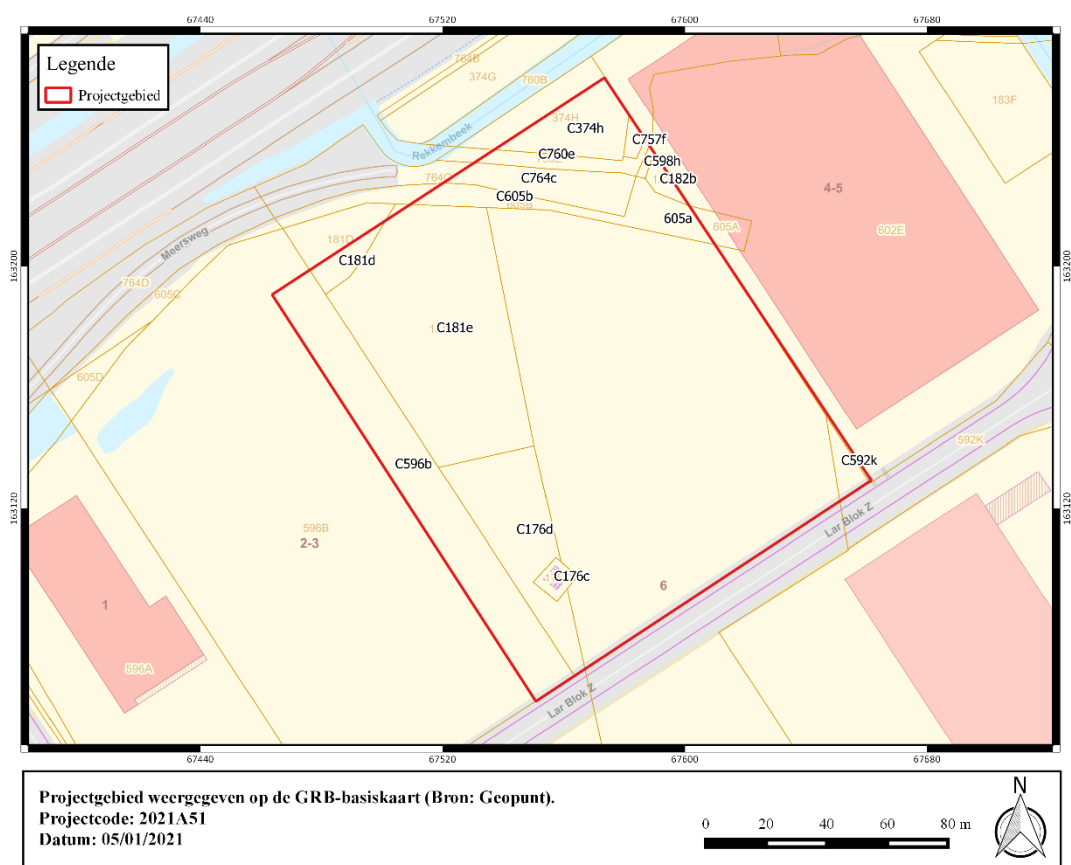
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Menen
	Deelgemeente	Rekkem
	Postcode	8930
	Adres	Lar Blok Z 8930 Menen
	Toponiem	LAR Z Lot 6
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 67378 Y _{min} = 162940 X _{max} = 67695 Y _{max} = 163081
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Menen, Afdeling 5 (Rekkem), C374h, C757f, C760e, C598h, C182b, C605a, C764c, C605b, C181d, C181e, C176d, C176c, C596b, C592k Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als industriegebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m² of meer beslaat.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 21 080 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. In functie van de timing van het dossier wenst de opdrachtgever eerst de vergunningsaanvraag in te dienen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Menen LAR Blok Z Lot 6 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

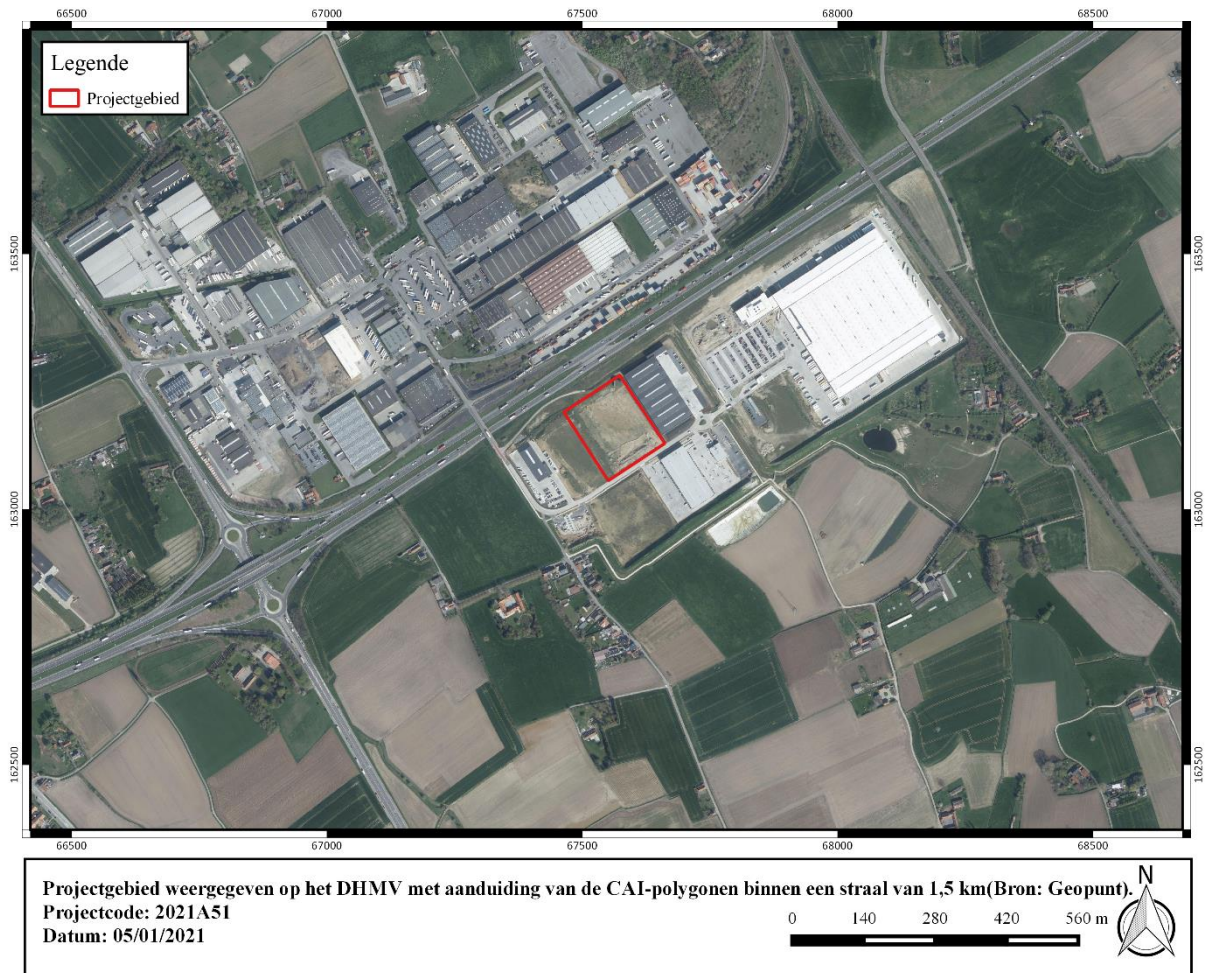
Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Rekkem, deelgemeente van Menen, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Rekkem is gelegen aan de Leie, in zandlemig Vlaanderen aan de grens met Henegouwen en Frankrijk. De stadskern van Menen situeert zich ca. 4,5 km ten noorden, de dorpskern van Rekkem is gelegen op ca. 3 km ten noordwesten. Het onderzoeksterrein maakt deel uit van de industrie-en transportzone LAR Zuid. De voorbije jaren zijn in de directe omgeving van het plangebied reeds een aantal industriële gebouwen tot ontwikkeling gekomen.

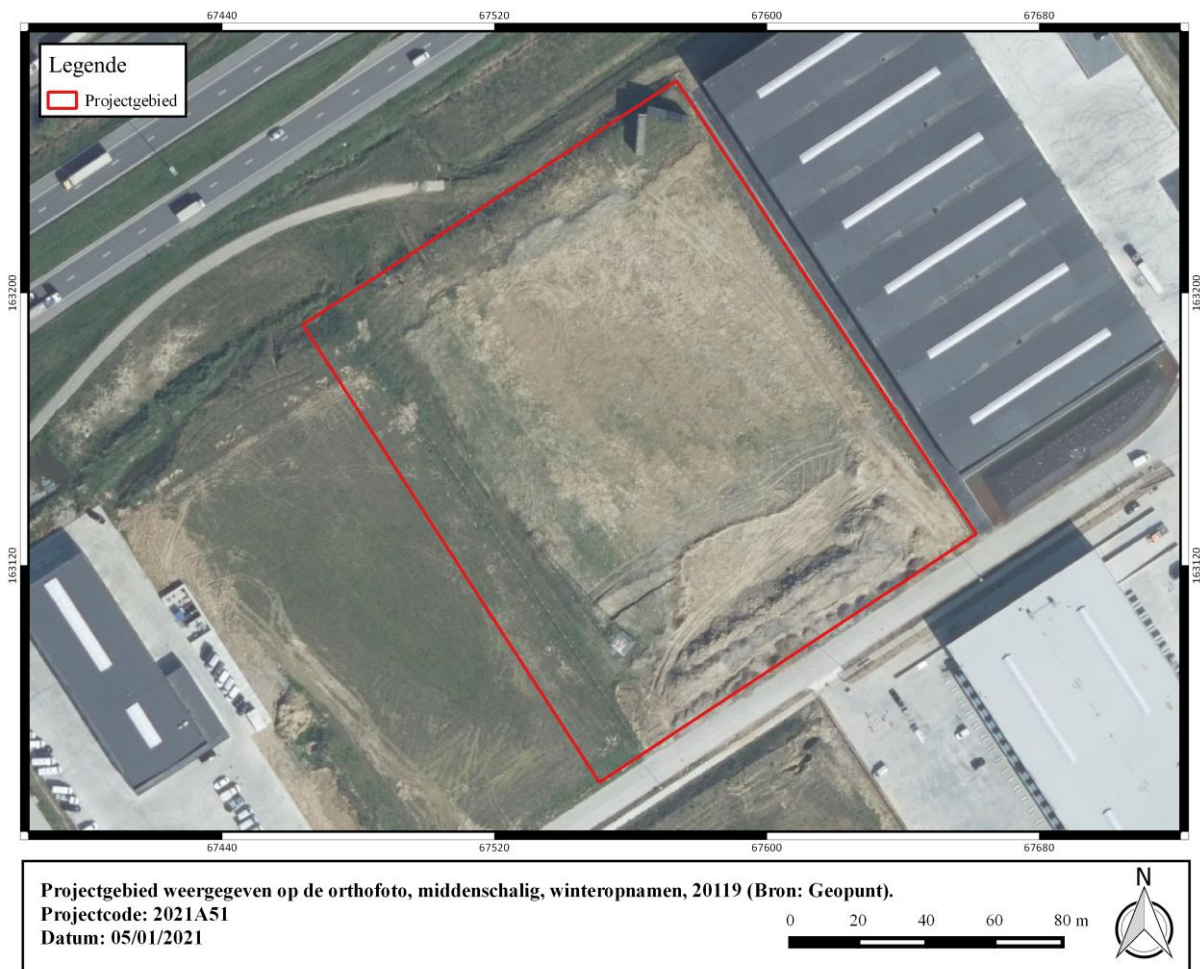

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 21 080 m². Op heden is het terrein braakliggend. Bij de aanleg van het industrieterrein is het terrein recent genivelleerd. Deze nivelleringswerken worden meer in detail besproken onder hoofdstukken 1.4.1.1 en 1.4.2.4.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

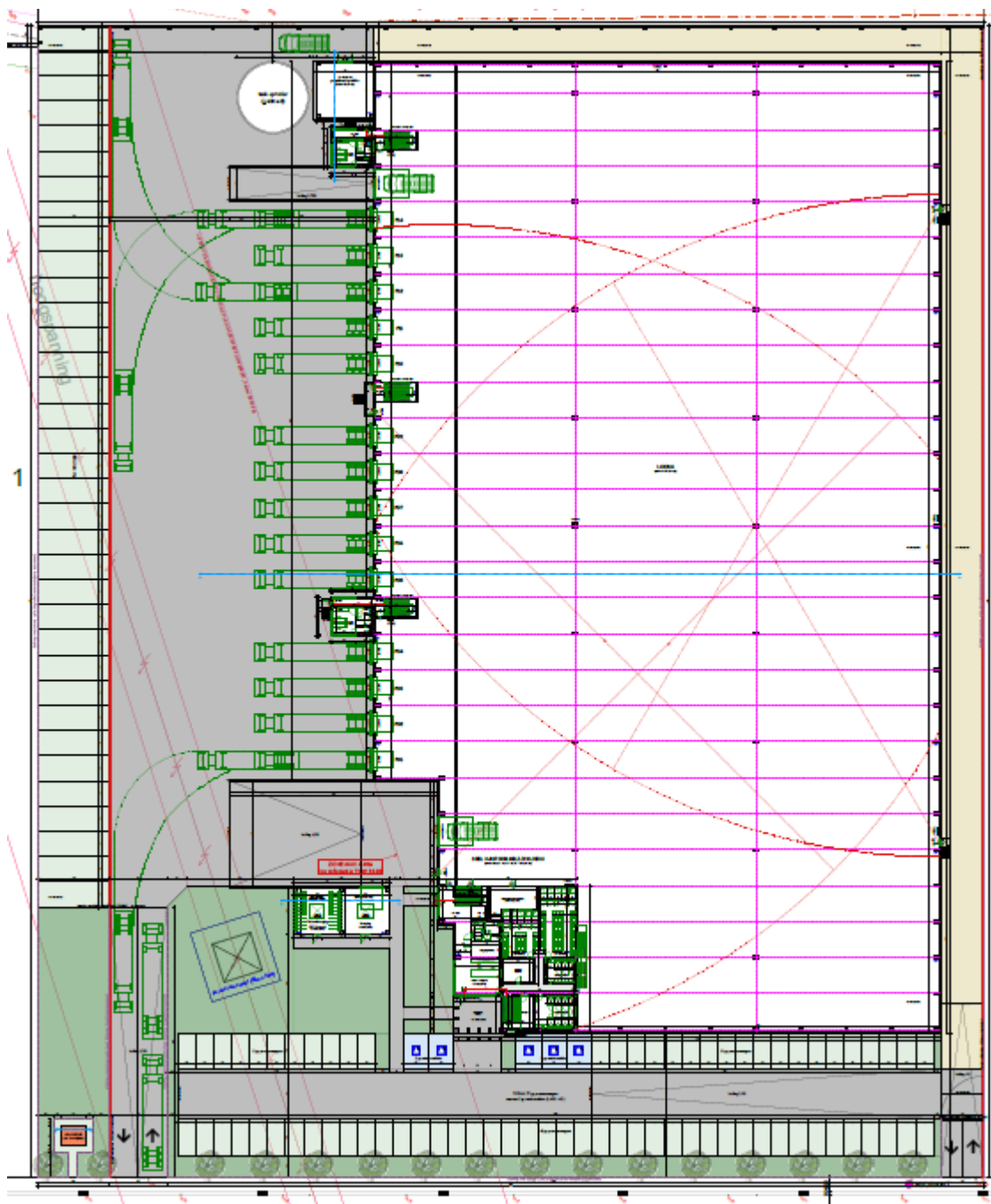
1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw kantoorgebouw met loodsen. De nieuwbouw zal een oppervlakte hebben van ca. 10 270 m² en wordt gefundeerd door paalfunderingen waarvan de diepte nog te bepalen is door ingenieursstudie. Het nulpas van de nieuwbouw zal zich situeren op een hoogte van ca. 30.9 m TAW, dus ca. 1 meter hoger dan het bestaande maaiveld. Rondom de nieuwbouw wordt nieuwe verharding gerealiseerd in de vorm van wegenis, parkeergelegenheden en een laad- en loszone. Verder wordt een mast en een berging gerealiseerd. Voor de omliggende verharding dient een algemene bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv. In functie van de geplande werken dient tevens nieuwe riolering aangelegd te worden die zal aansluiten op nieuw te realiseren putten.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Funderingsplan nieuwbouw (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Formatie van Kortrijk).
Quartair	Type 1
Bodemtypes	Lcp, Lca, Aca
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	Ca. 30 m TAW
Hydrografie	Leiebekken met deelbekken Grensleie.

1.4.1.1 Landschappelijke situering

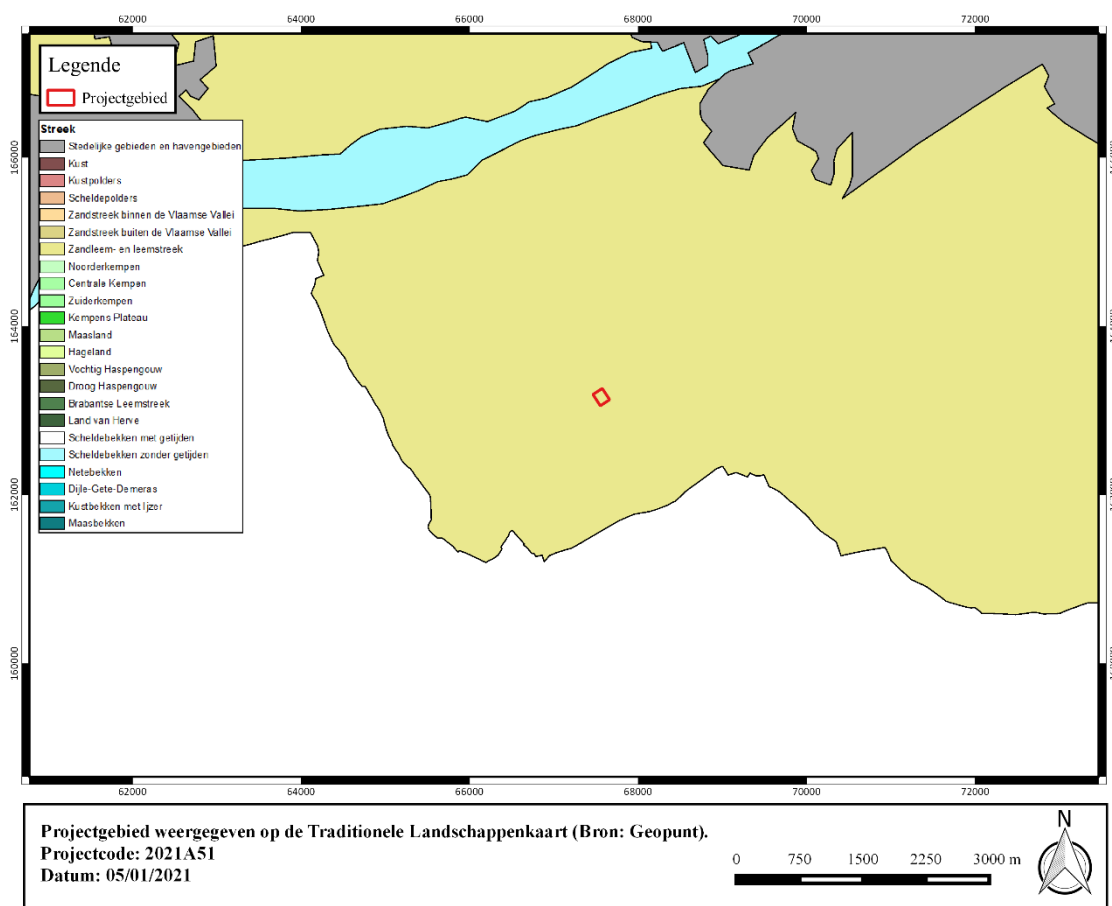
Landschappelijk is het plangebied gelegen in de zandleem- en leemstreek.

Het plangebied is gelegen op de overgang van een van een noordelijke uitloper van de Vlaamse Ardennen richting het alluvium van de Rekkembeek. De Rekkembeek ontspringt ter hoogte van de voornoemde heuvelrug en watert via de Palingbeek af richting Leie.

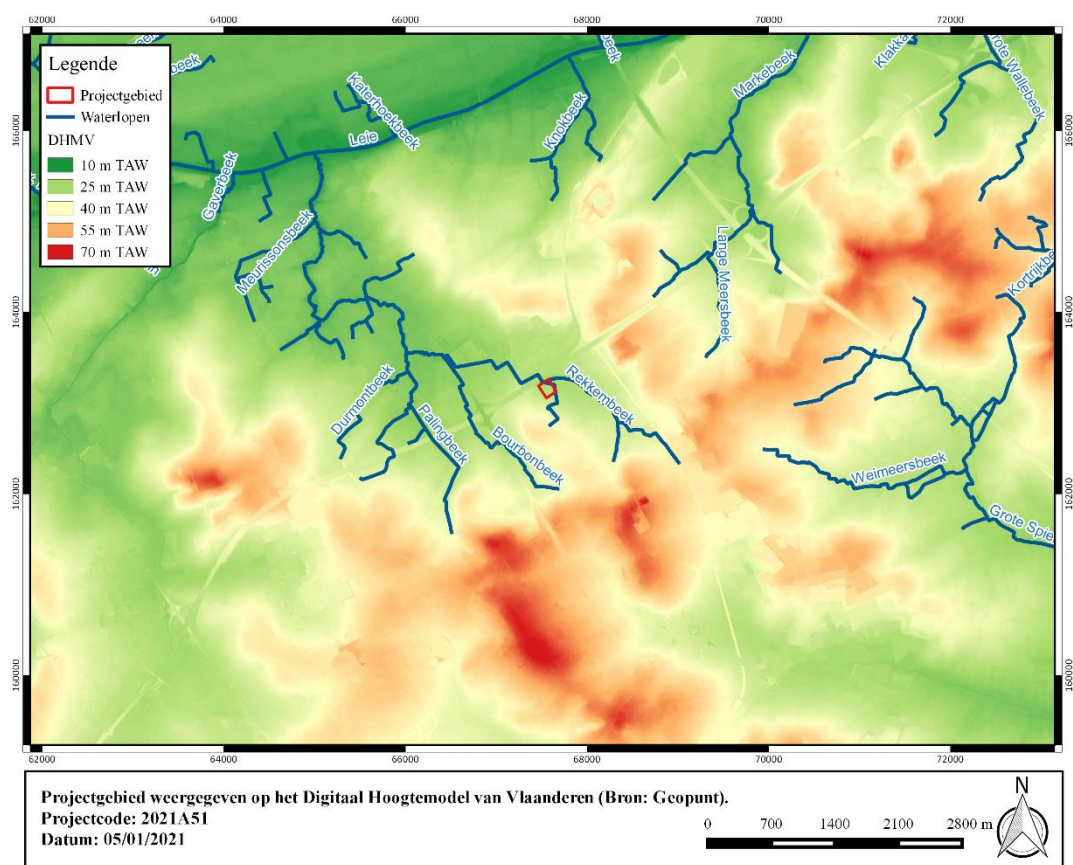
De ontwikkeling van het terrein als industriezone heeft reeds een impact gehad hebben op de bodemgesteldheid (zie ook 1.4.2.4). De aard en de omvang van historische ontgravingen of ophogingen is tot op heden niet volledig gekend, maar het microreliëf toont ons een beeld van de oorspronkelijke hoogteligging van het terrein op een hoogte van 25.5 – 30.8 m TAW. Oorspronkelijk liep het terrein vrij sterk af naar het noordoosten, richting het alluvium van de Rekkembeek. In het noordoosten wordt het plangebied aangesneden door een gracht.

Recent is het volledig terrein geëgaliseerd tot een hoogte van ca. 30 m TAW (zie bijlage – geplande werken / opmetingsplan), wat impliceert dat het terrein tot een maximum van 4,5 meter is opgehoogd. Gelet op de oorspronkelijke hoogteligging is deze ophoging dikker in het noordoostelijk deel van het plangebied. Het is niet duidelijk of er voorafgaand aan de ophoging een afgraving heeft plaatsgevonden. Op basis van de gekende gegevens kunnen vooralsnog geen uitspraken gedaan worden betreffende de bodemgesteldheid.

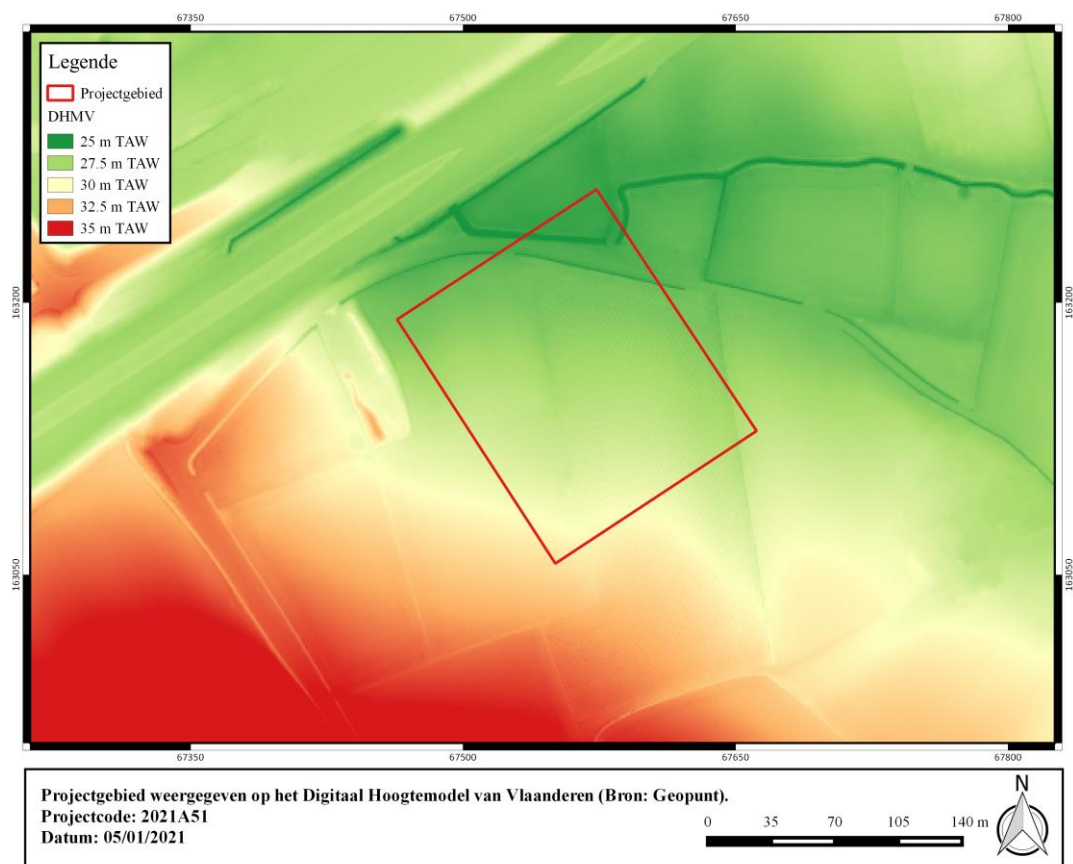
Hydrografisch is het gebied gelegen in het Leiebekken met deelbekken Grensleie.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

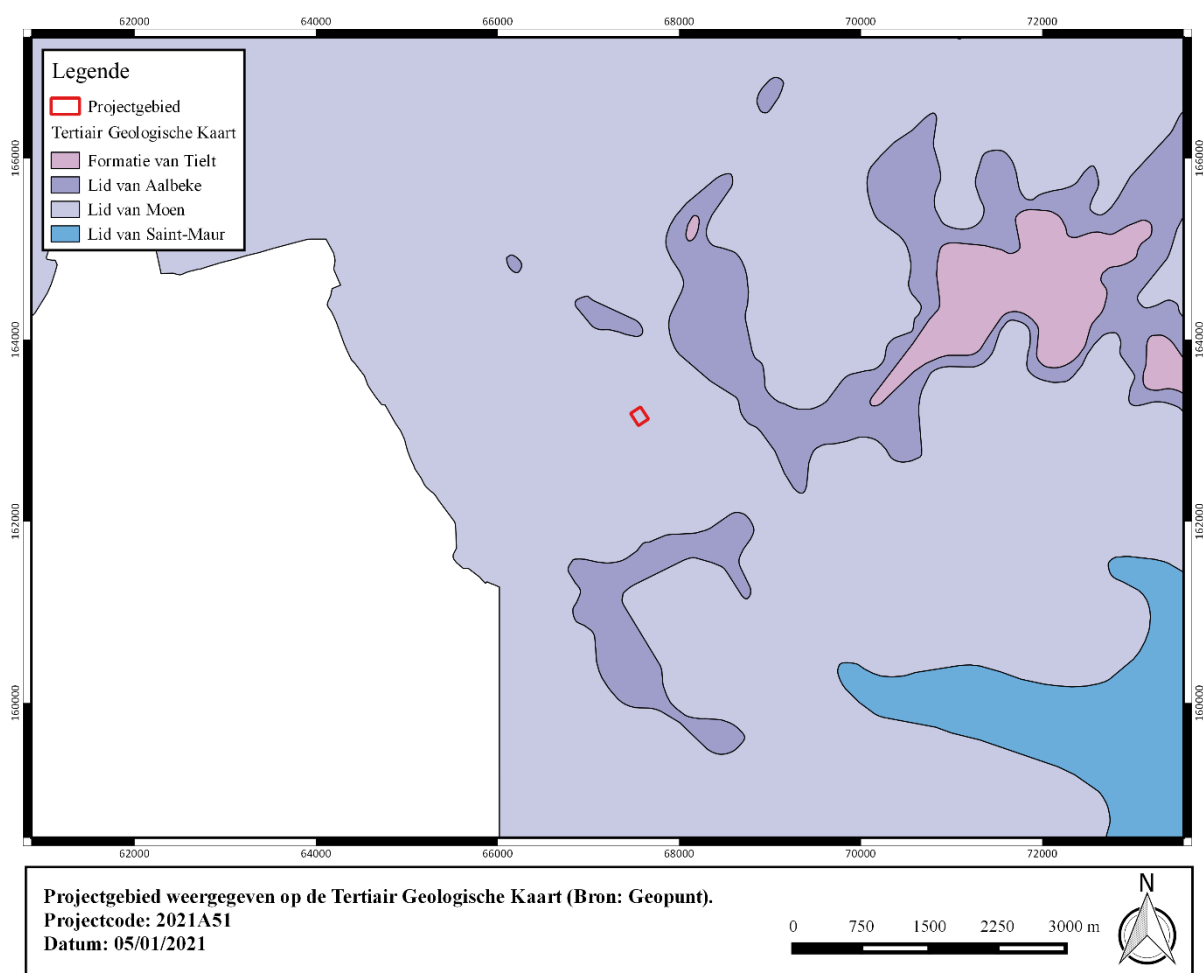
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

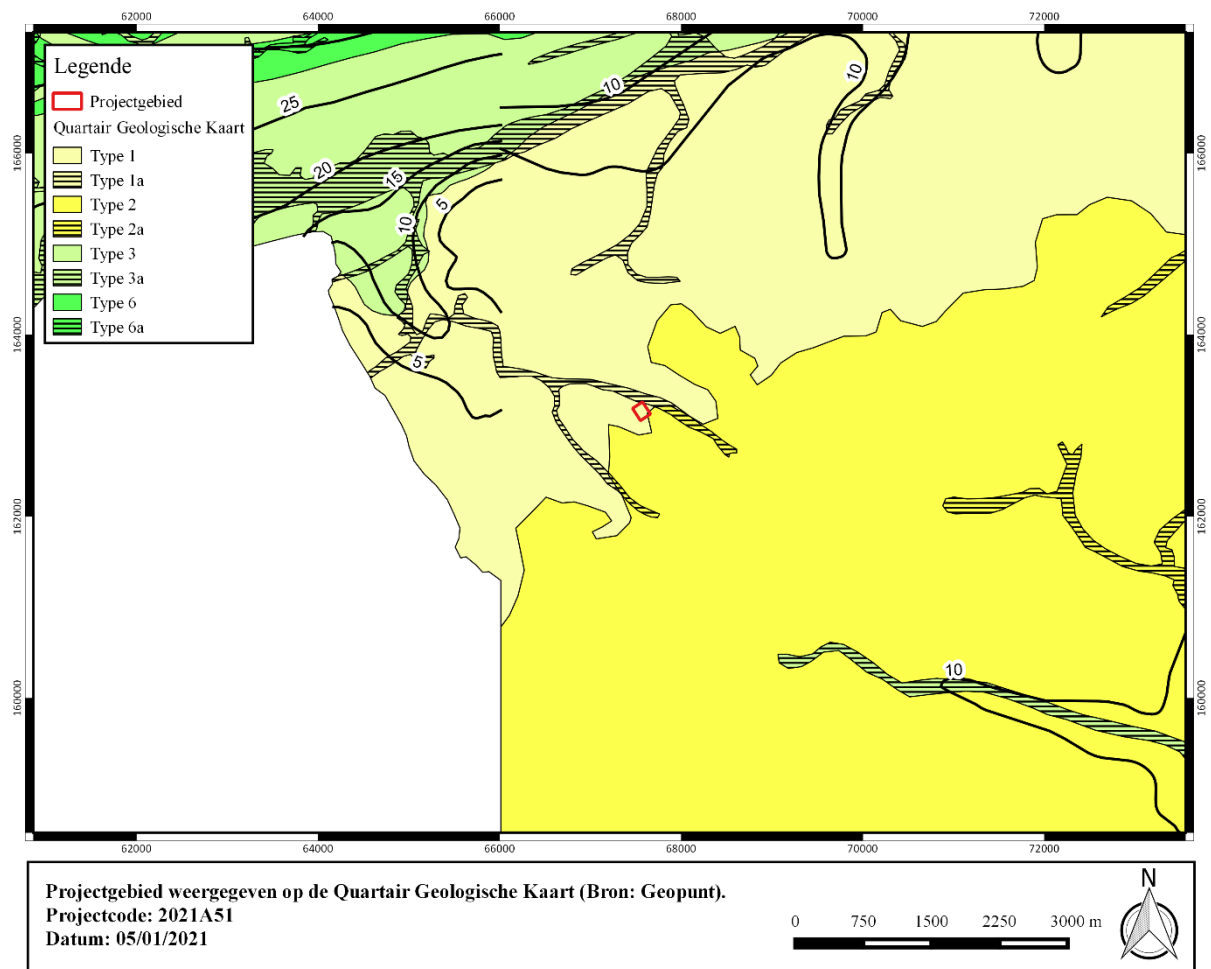
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting."

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

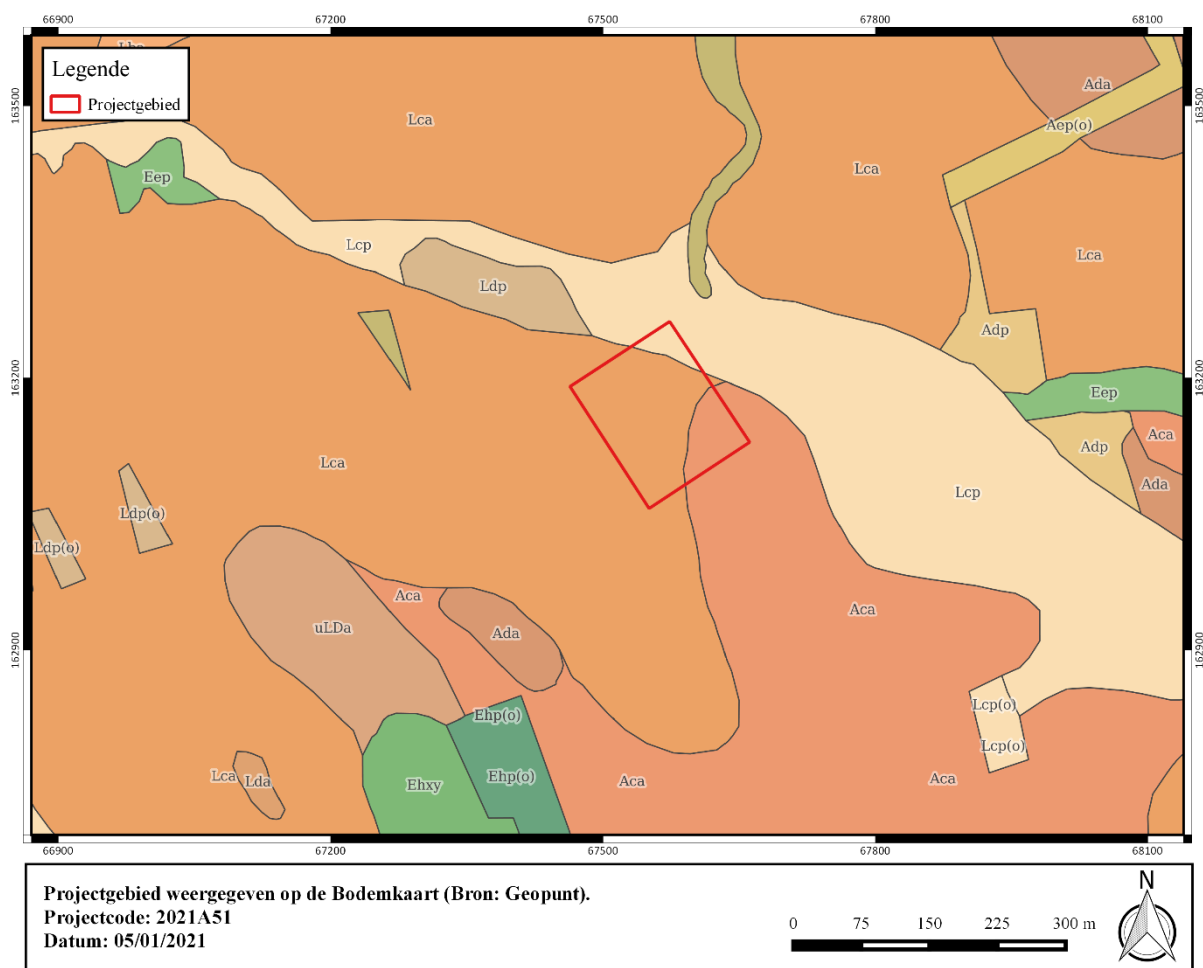

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **Lcp** is een matig droge zandleembodem zonder profiel. Het is een colluviale grond met een meestal (donker) grijsbruine ongeveer 20-30 cm dikke bouwvoor. Onder de Ap komt een zwak humeuze overgangshorizont voor van sterk wisselende dikte die veelal houtskool en baksteenrestjes bevat. In de andere gevallen rust het colluvium op een Tertiair substraat. Gleyverschijnselen beginnen op 80-120 cm diepte.

Het bodemtype **Lca** is een matig droge zandleembodem met textuur B horizont. De Ap horizont rust op een E horizont van ca. 40 cm dik of rechtstreeks op de textuur B horizont. De textuur B is aangereikt met klei en sesquioxiden en is een bruin zwaar zandleem. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm.

Het bodemtype **Aca** is een matig droge, zwak gleyige leembodem met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont. Deze matig droge leemgronden vertonen een gleyhorizont op matige diepte. De Acao gronden zijn niet geërodeerd en komen voor op de brede plateaus of zwakke hellingen. De meer geërodeerde Aca1 gronden komen voor op hellingen of in de nabijheid van Tertiaire ontsluitingen, waar zich dan ook een substraat kan manifesteren.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Ter hoogte van bedrijventerrein LAR Blok Z zijn in het verleden reeds een aantal (archeologie)nota's opgemaakt. Hieronder worden deze kort besproken.

- Archeologienota ID 2219 – Adede - vrijgave

In 2017 is een archeologienota opgemaakt voor het terrein precies ten oosten van het plangebied. De recente werkzaamheden die gepaard gingen met de ontsluiting van het bedrijventerrein (aanleg wegenis, riolering en andere nutsleidingen) brachten een volledige versterking van het terrein met zich mee, waardoor de kans op archeologische sporen quasi nihil was. De geplande werken betroffen overigens enkel de ophoging van het terrein.³ Er werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.

- Nota ID 16281 – Ruben Willaert NV – vrijgave na proefsleuvenonderzoek

Naar aanleiding van de geplande realisatie van een industriële ontwikkeling werd eerst een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. De nivellering van het terrein kwam in het gevoerde landschappelijk booronderzoek naar voor, waarbij delen van het terrein afgetopt bleken en andere delen werden opgehoogd. Het oostelijke deel bleek dermate opgehoogd, ca. 2m, dat deze zone niet meer werd weerhouden voor het proefsleuvenonderzoek. Een zone van ca. 4670 m² werd wél onderzocht. Tijdens de aanleg van de sleuven werden 4 bodemkundige profielen geplaatst, teneinde de bodemopbouw te kunnen vaststellen. Hieruit bleek dat de bodem ter hoogte van sleuf 1, 2 en 3 was afgetopt met een ophogingspakket bestaande uit puin in het zuidelijke deel. Ter hoogte van sleuf 4 werd een opvullingspakket aangetroffen met een minimale diepte van 2m. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden sporen noch vondsten aangetroffen. De opvallende afwezigheid van archeologische sporen en andere bodemkundige fenomenen was vermoedelijk te wijten aan de vrij grootschalige nivellering van het oorspronkelijke reliëf.⁴

- Archeologienota ID 6699 – Ruben Willaert NV – vrijgave na LBO.

In het kader van deze archeologienota werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Het terrein was bij de opmaak van de archeologienota reeds genivelleerd tot op een hoogte van 28.34 m TAW. Uit de boringen bleek dat het terrein in het westen tot 4 meter was afgegraven en in het oosten tot 1,5 meter was opgehoogd. Uit de boringen bleek tevens dat de C –horizont op het grootste deel van het terrein was afgetopt en het archeologisch leesbaar niveau verstoord was. Er werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.⁵

- Archeologienota ID 13999 – ABO – vrijgave

Deze archeologienota werd opgemaakt door ABO NV naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor bodemsaneringswerken ter hoogte van de kruising van de E17 met de Triloystraat

Door de recente oorsprong van beide bermen die dateert rond het einde van de jaren 1960 en eerdere verstoringen door de aanleg van nutsleidingen ter hoogte van het onderzoeksgebied was

³ Hadewijch, P. 2017.

⁴ De Brant, R. 2020.

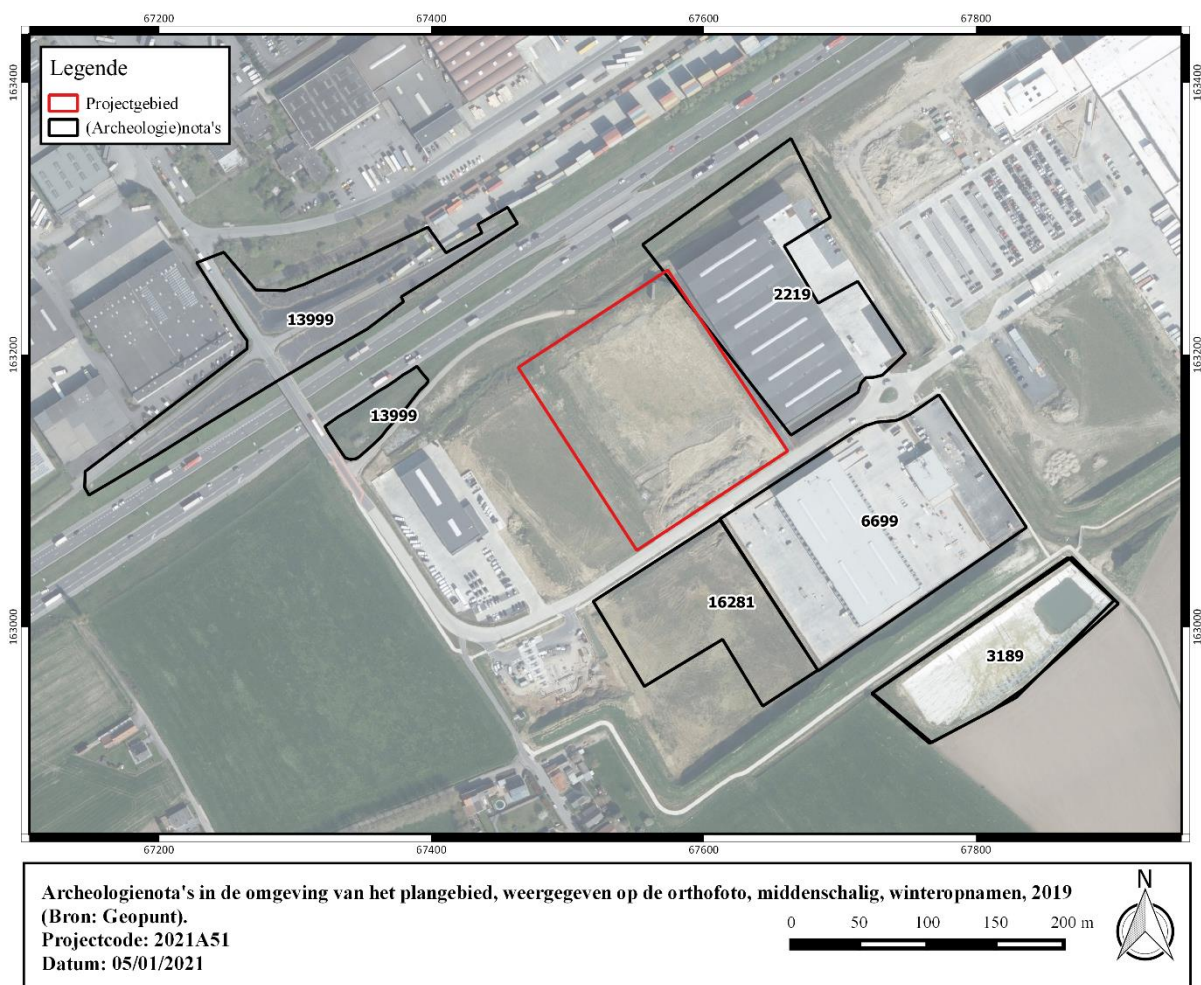
⁵ Willaert, A. 2018.

het potentieel tot kennisvermeerdering voor het aantreffen van in situ archeologische resten en sporen uit de steentijd, middeleeuwen en Nieuwe Tijd laag tot nihil. Uit studies bleek de bodem vervuild te zijn met chroom, nikkel, arseen en fenantreen. Deze stoffen zijn schadelijk en kunnen ernstige gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Deze grond mag dus ook niet aangeraakt worden met de huid en ook het inademen van chroom in vluchtige vorm dient vermeden te worden. Het terrein werd dan ook vrijgegeven.⁶

- Nota ID 3189 – BAAC- vrijgave na proefsleuven

De meest opvallende sporen waren twee groepen van respectievelijk vijf en vier parallelle grachten en greppels, alle met een noordwest-zuidoostelijke oriëntatie. De oriëntatie van de sporen liep parallel aan de Meersweg en de geldende perceelsindeling. Aan de hand van de vondstcollectie, worden de greppels in de volle tot late middeleeuwen gedateerd. Een kuil gelegen tussen twee van deze greppels, wordt – ondersteund door een datering op basis van de vondstcollectie – in dezelfde occupatiefase geplaatst. Meer dan waarschijnlijk vertegenwoordigt deze occupatiefase een erg extensieve bewerking en indeling van het landschap, mogelijk reeds vanaf de volle middeleeuwen.⁷

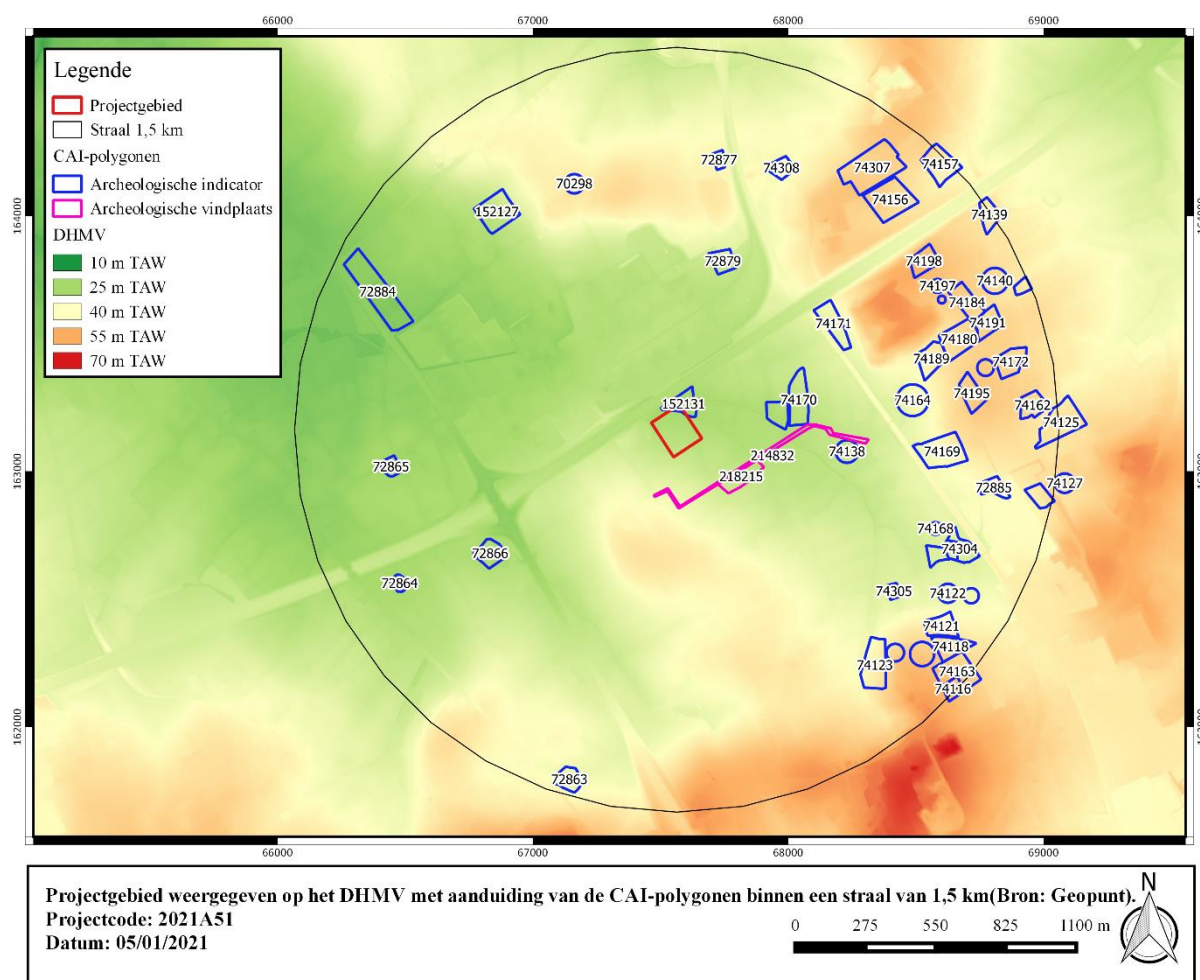

Figuur 13: Archeologienota's in de omgeving van het plangebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

⁶ De Hooghe, G. 2020.

⁷ Demoen, D. 2016.

In de omgeving van het onderzoeksgebied is slechts in beperkte mate archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Twee proefsleuvenonderzoeken die enigszins aansluiten bij het huidige onderzoeksgebied wijzen vooral op landindeling en agrarische exploitatie in de (late) middeleeuwen. Op het kaartbeeld van de CAI valt echter nog een cluster waarnemingen op ten oosten van het onderzoeksgebied. Dit betreft een serie veldprospecties waar naast middeleeuws aardewerk en bouw materiaal eveneens menig lithisch artefact is gerecupereerd, hetgeen inderdaad wijst op menselijke aanwezigheid in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied gedurende de steentijd. Daarnaast indiceert het veelvoud aan laatmiddeleeuwse, omwalde hoevecomplexen in nabijheid van het onderzoeksgebied evenzeer op een vrij intensieve landbouwexploitatie tijdens de middeleeuwen.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

214832	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 meter Onbepaald: greppels en paalkuilen Bron: Demoen D., Claus A., Krekelbergh N. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Menen- Meersweg (Lar Zuid), BAAC Vlaanderen Rapport 284, Gent.
218215	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: Sporen, gelinkt aan extensieve inrichting en exploitatie van het landschap. Deze sporen klimmen op tot de 13e eeuw. Daarnaast enkele kuilen met geïsoleerde ligging. Bron: David Demoen & Stephanie Sadones 2017: Archeologienota Menen, Meersweg: Verslag van Resultaten. BAAC Vlaanderen Rapport 508, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70298	Indicator cartografie; NK: 150 meter Nieuwe tijd: molen
72863	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
72864	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72865	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72866	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72877	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72879	Indicator cartografie; NK: 150 meter

	Late middeleeuwen: site met walgracht
72884	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72885	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72890	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74307	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74308	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
152127	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
152131	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Veldprospecties

74116	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74117	Veldprospectie; NK: 150 meter Nieuwe tijd: aardewerk - glas
74118	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk
74121	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk

74122	Veldprospectie; NK: 150 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74123	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk – bouwmetaal – site met walgracht
74125	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk 16 ^e eeuw: aardewerk
74127	Veldprospectie; NK: 150 meter Steentijd: lithisch metaal Nieuwe tijd: aardewerk
74133	Veldprospectie; NK: 150 meter Nieuwe tijd: aardewerk – glas - bouwmetaal
74138	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74139	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74140	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74156	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk - bouwmetaal
74157	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74162	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk
74163	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch metaal

	Nieuwe tijd: aardewerk
74164	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk
74165	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk
74168	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk Nieuwste tijd: aardewerk
74169	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk
74170	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74171	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk
74172	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk
74180	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk
74184	Veldprospectie; NK: 15 meter

	Nieuwe tijd: aardewerk
74185	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk
74186	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74187	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal
74189	Veldprospectie; NK: 15 meter Finaal-paleolithicum: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk
74191	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk
74195	Veldprospectie; NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk
74196	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk
74197	Veldprospectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: aardewerk
74198	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal
74304	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

74305	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74306	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Nieuwe tijd: aardewerk

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De ligging van het plangebied op een noordelijke uitloper van de Vlaamse Ardennen, op de rand van de vallei van de Rekkembeek indiceert een verhoogde verwachting naar menselijke aanwezigheid in de regio gedurende de steentijd. Bij een ruim aantal veldprospecties in de omgeving van het plangebied is deze menselijke aanwezigheid wel degelijk vastgesteld. Ook op vroege landbouwgemeenschappen moet de regio een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben.

Voordat Lauwe zich ontwikkelde als parochie was er vermoedelijk reeds een volmiddeleeuwse bidplaats. De heerlijkheid Lauwe zou teruggaan op een kleine nederzetting aan een doorwaadbare plaats aan de Leie. Bij twee proefsleuvenonderzoeken precies ten zuiden van het plangebied zijn duidelijke sporen van landindeling en agrarische exploitatie aangetroffen. Ook het veelvoud aan laatmiddeleeuwse, omwalde hoeves in de nabijheid van het onderzoeksgebied wijst op een vrij intensieve landbouwexploitatie.

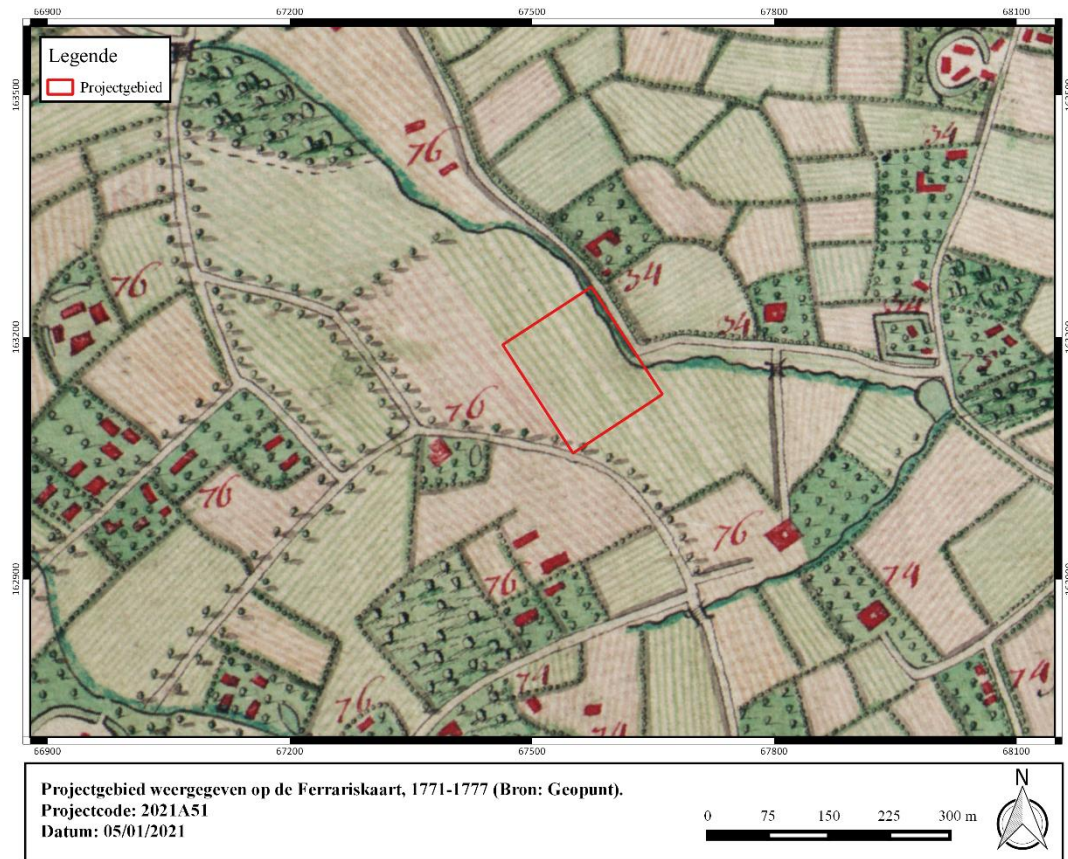
Gedurende het Ancien Régime ressorteert Lauwe onder de kasselrij van Kortrijk en de roede der dertien provinciën. De heerlijkheid werd ingedeeld en een ruim aantal achterlenen. Het dorp wordt vermeld als Louwa in 1128 en als Lauha in 1143. Lauwe zou tot diep in de 19e eeuw haar ruraal karakter behouden.

In de 19e eeuw evolueert de gemeente Lauwe geleidelijk van een landbouwdorp naar een geïndustrialiseerde gemeente, wat zich o.a. veruitwendigt in een demografische groei van 1000 inwoners in 1800 tot bijna 5000 rond 1910. Deze bevolkingsevolutie brengt de uitbreiding van bepaalde wijken met zich mee. Ook de openbare infrastructuur werd uitgebouwd. Het industrieterrein LAR ontwikkelt zich in de tweede helft van de 20e eeuw.⁸

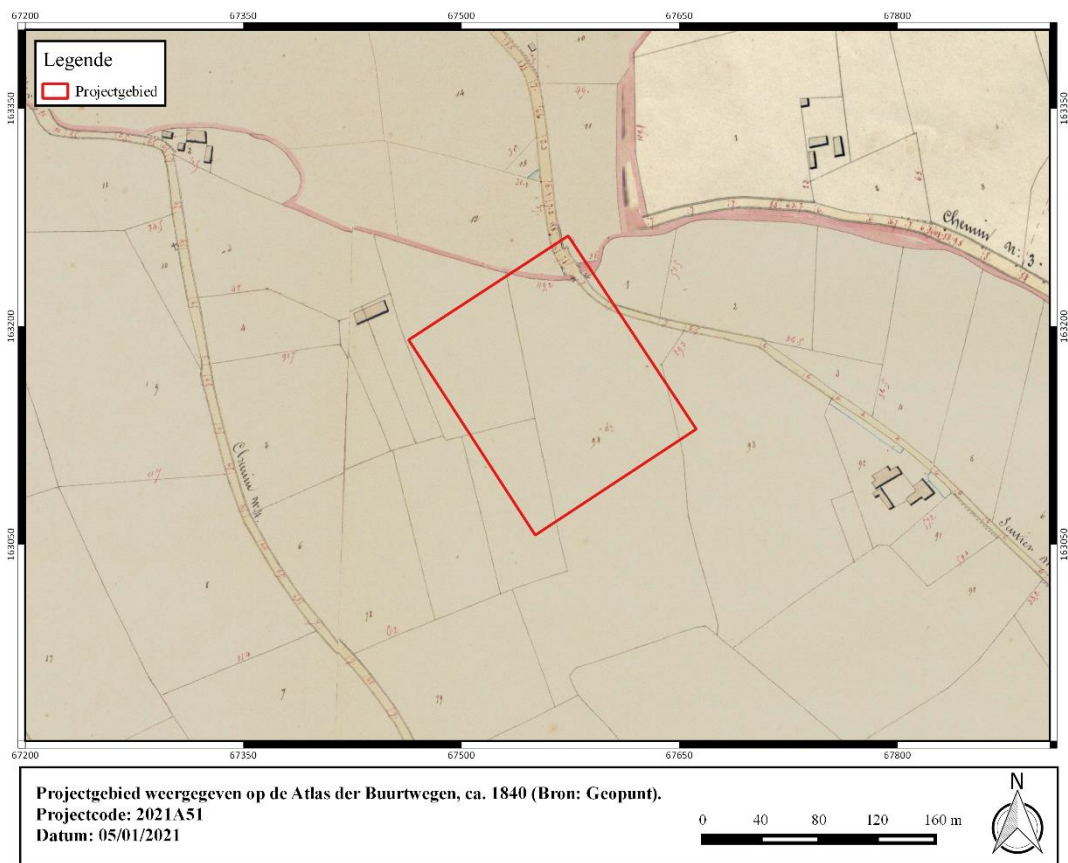
⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

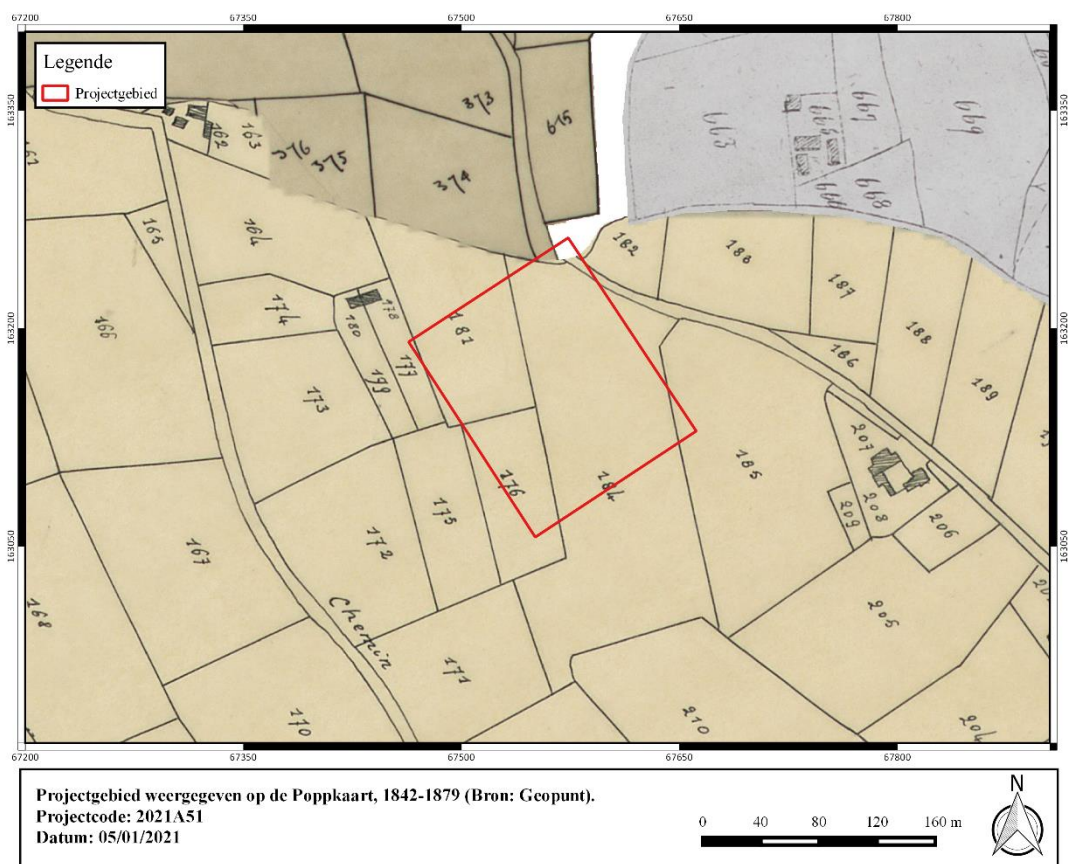
De Ferrariskaart karteert het plangebied als akker. Het noordoostelijk terreindeel wordt aangesneden door het verloop van de Rekkembeek. Op de 19^e-eeuwse kaarten is het verloop van de Rekkembeek niet langer waar te nemen, maar wordt het noordoostelijk terreindeel aangesneden door een wegenis. Ook de 19^e-eeuwse kaarten geven geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. De regio van het plangebied is de laatste jaren tot ontwikkeling gekomen kaderend in de aanleg van de industrie-en transportzone LAR Zuid.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

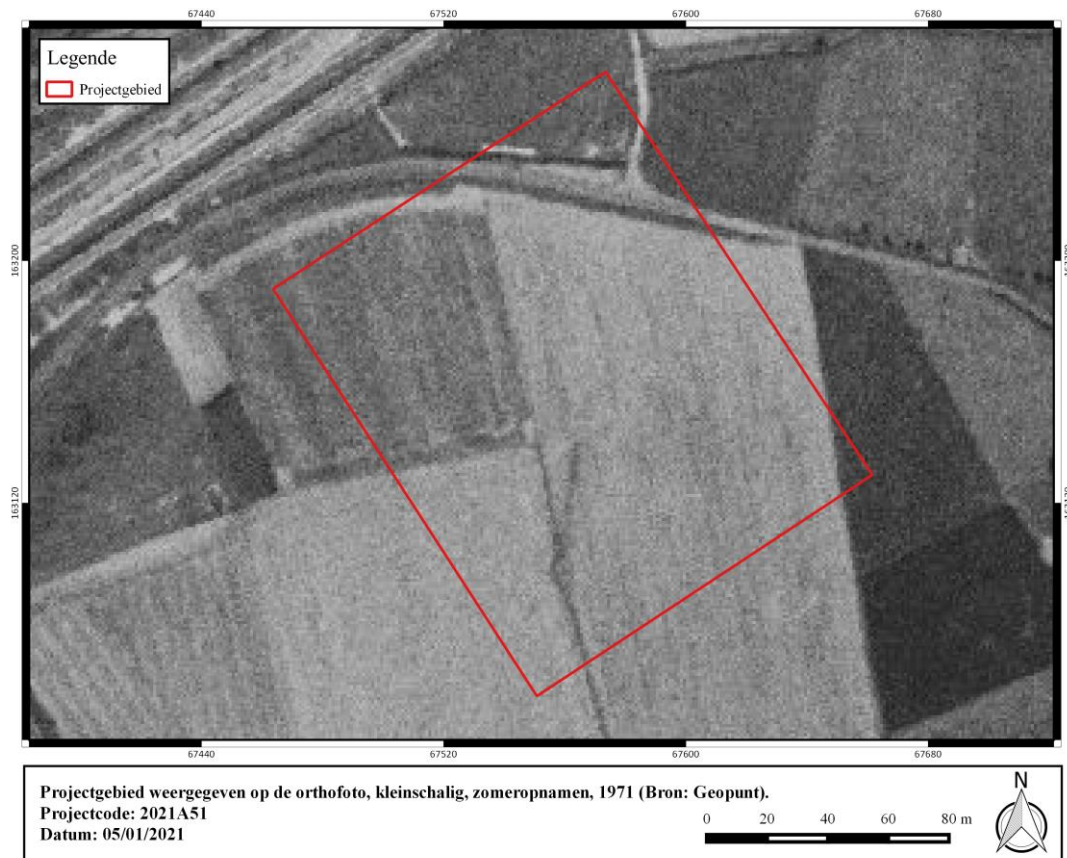
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

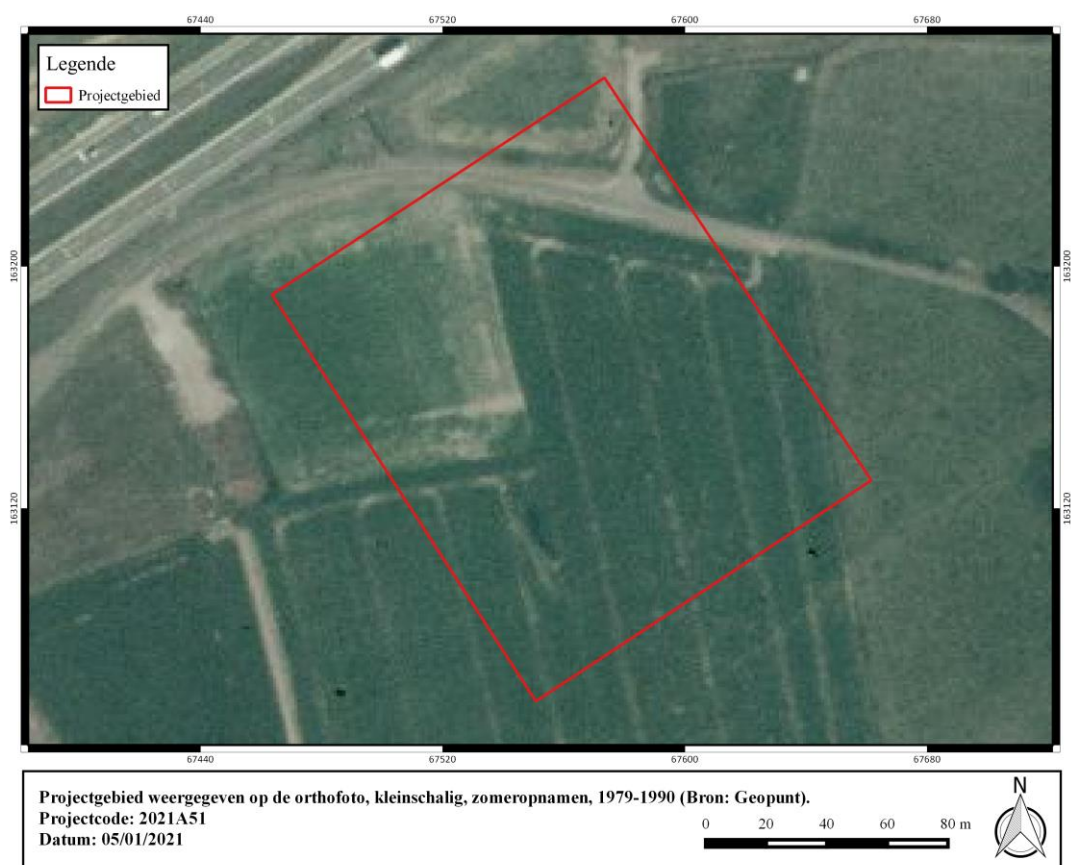
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de luchtopname van 1971 is het plangebied nog quasi integraal in gebruik als akker. Het noordoostelijk deel van het plangebied wordt aangesneden door een wegenis. De sequentie luchtfoto's toont nagenoeg geen wijzigingen tot het terrein in 2017 tot ontwikkeling komt. In functie van de industriële bestemming werd het terrein volledig genivelleerd en geëgaliseerd tot op een hoogte van ca. 30 m TAW. Op de recente luchtfoto's zijn deze werkzaamheden duidelijk waar te nemen. De impact van deze egaliseringswerken op de bodemgesteldheid is op basis van de beschikbare gegevens niet eenduidig te definiëren.

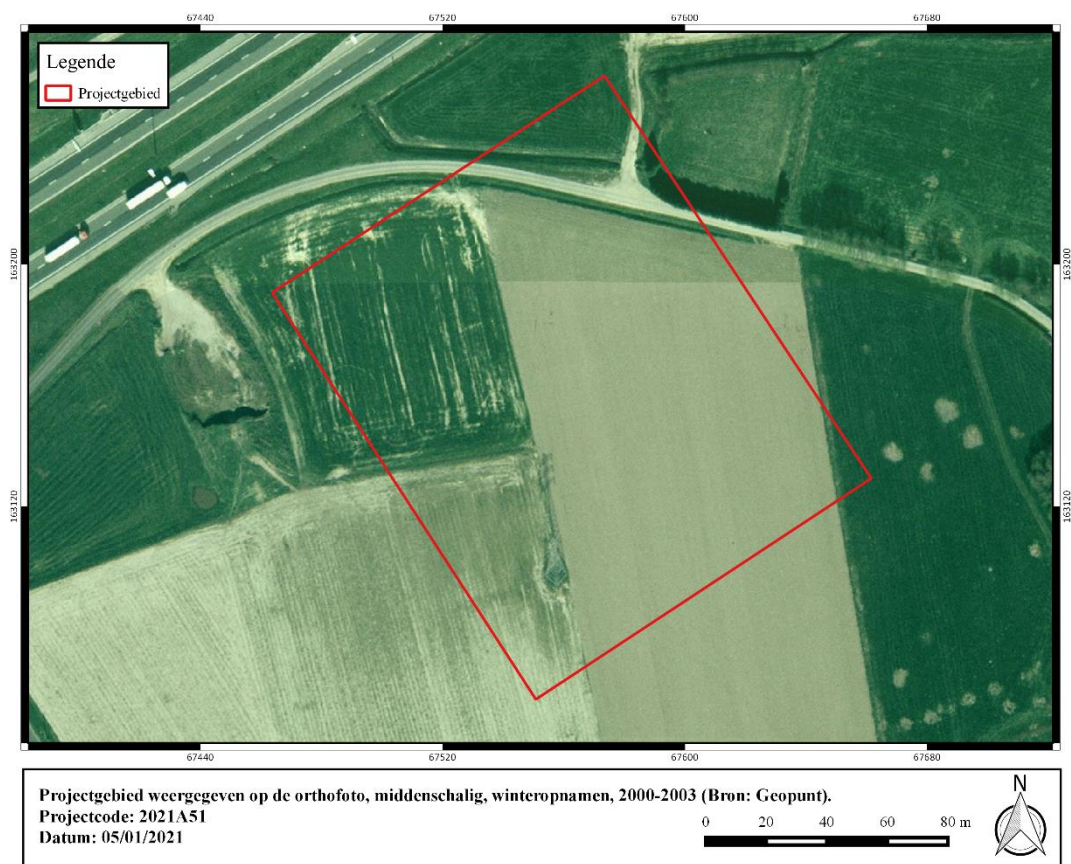

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

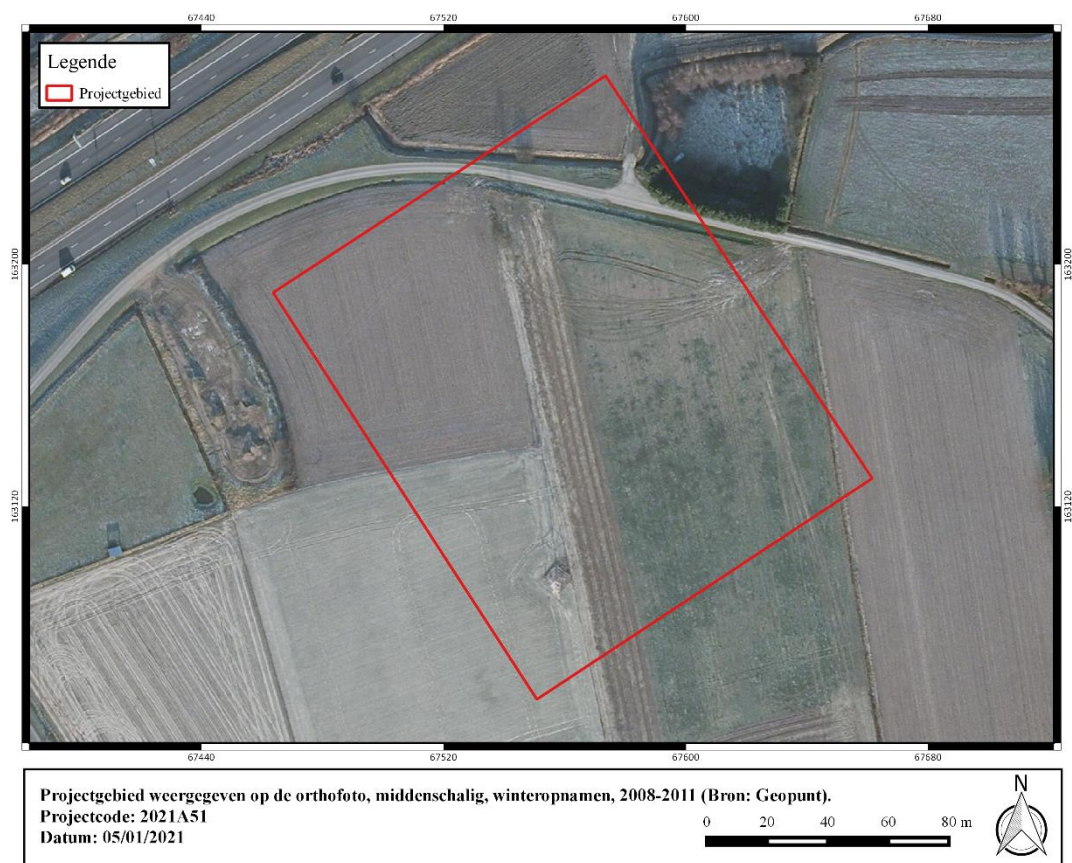

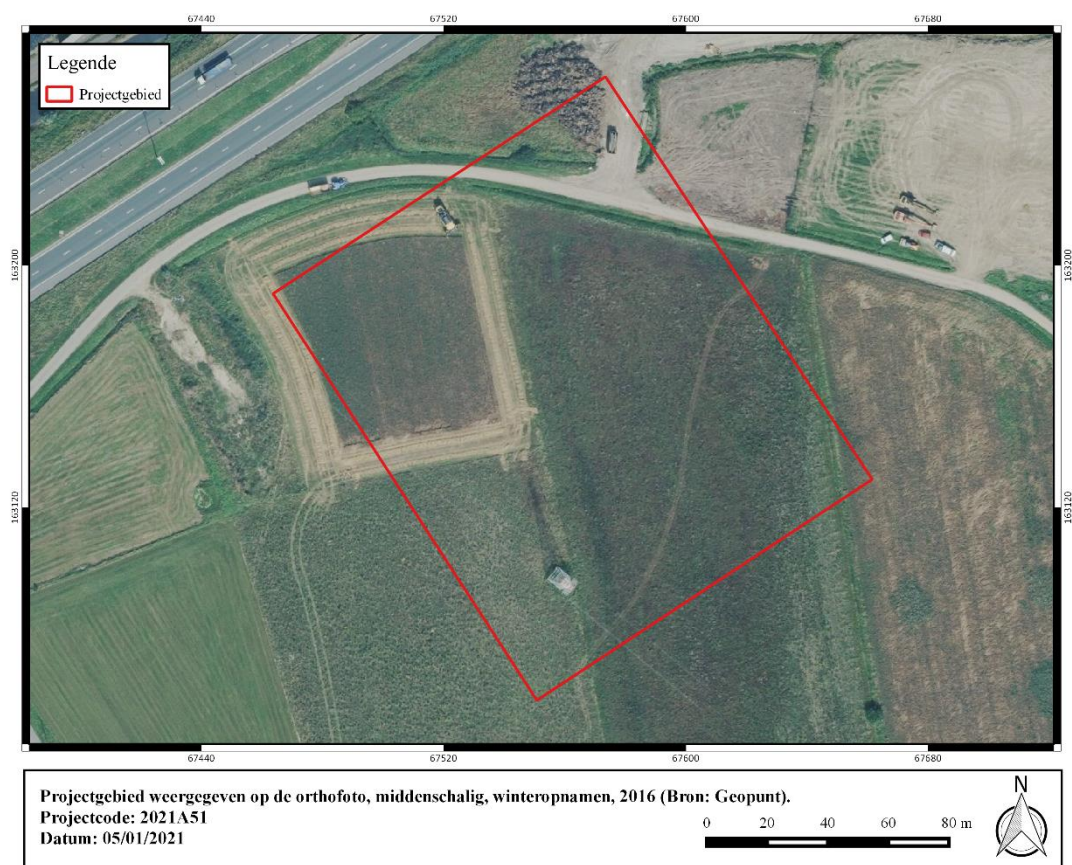
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

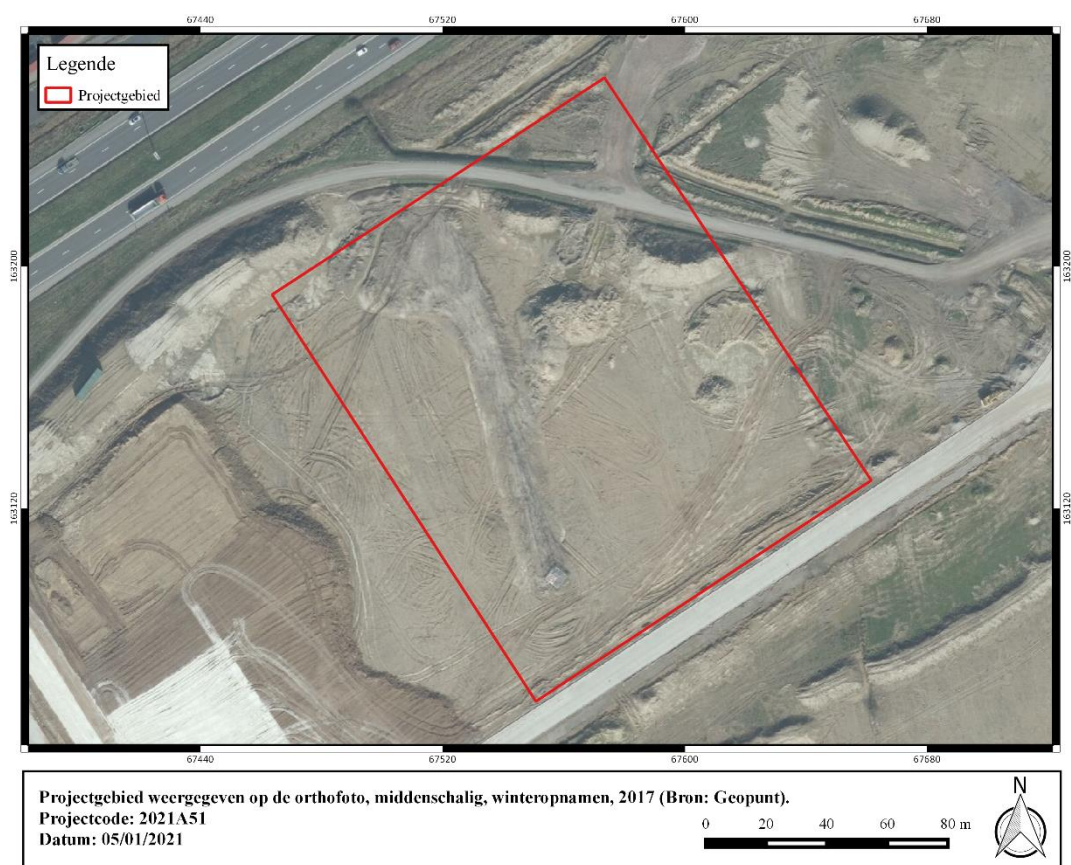

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject op een terrein tussen de E17 en LAR Blok Z te Menen. Het onderzoeksgebied is ca. 2,1 ha groot en ligt momenteel braak. De geplande werken omvatten de bouw van een kantoorgebouw met loodsen gefundeerd op palen over een oppervlakte van ca. 10 270 m² en de aanleg van verharding en nutsleidingen.

Het onderzoeksgebied situeert zich op meerdere kilometers ten zuiden van de Meense stadskern. Het bevindt zich op de zuidelijke rand van de vallei van de Rekkembeek, op de overgang van de zandleemstreek en de leemgordel. Gelet op de ligging binnen de gradiëntzone langs deze beek moet rekening gehouden worden met een verhoogde trefkans inzake resten van rondtrekkende jager-verzamelaars. Onderzoek heeft aangetoond dat deze locaties bij voorkeur werden gefrequentieerd aangezien er optimaal kan geprofiteerd worden van overlappende biotopen. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft op het overgrote deel van het projectgebied een matig droge zandleem- of leembodem weer. In het noorden van het terrein wordt een strook colluviale bodem weergegeven die vermoedelijk in verband gebracht kan worden met de oudere loop van de Rekkembeek. Deze droge en vruchtbare (zand)leembodems moeten evenzeer geschikt geweest zijn voor landbouw in het verleden. Uit het DHMV kan opgemaakt worden dat het oorspronkelijke landschap rondom het onderzoeksgebied het voorbije decennium echter sterk is gewijzigd in het kader van de ontwikkeling van transportzone 'LAR Zuid'. Oorspronkelijk helde het terrein af richting het noorden maar dit hoogteverschil werd genivelleerd. De impact van deze grondwerken op het bodemarchief is ongekend. Onderzoek op nabijgelegen percelen wijst hoofdzakelijk op een verstoord bodemarchief. Hiervoor zijn echter nog geen objectieve gegevens beschikbaar binnen de grenzen van het onderzoeksgebied. In het kader van de geplande ontwikkelingen langs de E17 werd reeds een OBO uitgevoerd. Hieruit kan echter geen informatie afgeleid worden inzake de archeologische bewaringscondities en de impact van de recente grondwerken.

De cartografische bronnen reflecteren een open en landelijke omgeving. Op de kaart van Ferraris is het onderzoeksgebied weergegeven als akkerland. Ter hoogte van het terrein is geen bebouwing afgebeeld. De noordoostelijke hoek van het terrein wordt aangesneden door de Rekkembeek. Deze is niet langer weergegeven op de 19-eeuwse bronnen en is vermoedelijk rechtgetrokken en opgenomen binnen het grachtensysteem. Het terrein blijft in de 19^e eeuw ook vrij van bebouwing. Binnen de orthofotosequentie is weinig tot geen evolutie op te merken tot aan het luchtbeeld van 2017. Hierop is te zien hoe er grootschalige grondwerken aan de gang zijn binnen de grenzen van het onderzoeksgebied. De precieze impact hiervan op het bodemarchief is vooralsnog ongekend.

Rondom het onderzoeksgebied zijn reeds verschillende onderzoeken uitgevoerd. Hierbij is telkens vastgesteld dat het bodemarchief is geroerd door recente activiteiten. Bij de prospecties met ingreep in de bodem in de ruimere omgeving werden hoofdzakelijk resten van percelering aangesneden die vermoedelijk dateren uit de late middeleeuwen of jongere perioden. Daarnaast zijn echter een groot aantal veldprospecties uitgevoerd in de ruimere omgeving van het projectgebied. Hierbij werd, naast fragmenten aardewerk uit de late middeleeuwen, lithische artefacten gerecupereerd die wijzen op aanwezigheid tijdens de steentijden.

Concreet dient op basis van het landschappelijk kader uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Daartegenover staat echter dat er sterke aanwijzingen zijn dat het bodemarchief is verstoord

door recente werkzaamheden waardoor verder archeologisch onderzoek niet langer kan leiden tot kenniswinst. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Mocht hieruit blijken dat toch bodemhorizonten bewaard zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites, dan dienen deze in een verkennend grid bemonsterd te worden. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of proefputten. Met betrekking tot archeologisch erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode indien dit nog kan leiden tot kenniswinst.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

De Brant, R. 2020. Nota Menen LAR Zuid. Verslag van Resultaten, Ruben Willaert NV.

De Hooghe, G. 2020. Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de kruising van de E17 en de Triloystraat te Rekkem en Lauwe, Menen. ABO Archeologische Rapporten 1130

Demoen, D. e.a. 2016. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Menen – Meersweg (Lar Zuid). BAAC Vlaanderen Rapport 284

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Hadewijch, P. 2017. Archeologienota LAR Zuid te Menen (West-Vlaanderen). Verslag van resultaten, Adede Archeologisch Rapport 144.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Willaert, A. & Ghyselbrecht E. 2020. Archeologienota LAR Blok Z: Verslag van Resultaten, Ruben Willaert NV.

